

Moser og enge - Feltundersøgelse

Opgaver der skal løses i eng eller mose.

Moser

I moserne står grundvandet højt. Det betyder, at der ikke er meget ilt i jorden. Det er der ikke mange planter, der kan tåle. Af træer er det kun dun-birk, der vokser i moser. Dun-birk får ilt, fordi den breder sine rødder ud i modsætning til andre træer, som har dybtgående rødder.

I moserne formulerer det døde, organiske materiale ikke ligesom vi kender det fra haven eller skoven. I moserne presses gamle grene og blade blot tættere og tættere sammen og danner et tykt tørvelag. Tørven holder på de næringsstoffer, som er så vigtig for planterne.

Planterne i moserne har nogle forskellige strategier, så de kan leve på trods af, at tørvelaget holder på kvælstof.

Symbiose, også kaldet mykorrhiza

Mange moseplanter samarbejder med svampe. Planterne kan ikke selv skaffe kvælstof, fordi næringsstof er bundet i tørven. Svampene kan derimod nedbryde det organiske materiale i tørven og videregive næringsstof til planterne.

Snyltere

Andre moseplanter er halsnyltere. Stor skjaller og mose-troldurt har selv et svagt rodsystem og danner derfor forbindelse til andre grønne planter, som de så modtager næring fra.

1.

Vokser der stor skjaller og mose-troldurt i mosen, som i besøger?

Kødædende planter

Få moseplanter har en hel særlig taktik til at få det nødvendige kvælstof. De fanger insekter, myrer og andre smådyr. Soldug har klistrede kirtelhår på bladpladerne, som holder insekterne fast, hvorefter planten udskiller enzymer som opløser dyrerens proteinstoffer. Vibefedt har ikke kirtelhår, men har i stedet et fedtet lag af slimdannende kirtler på bladene, som fastholder insekterne inden de opløses.

2.

De kødædende planter er kun ca. 10 cm høje, så kik godt efter. Kan I finde nogen?

Højmose

Man skelner mellem højmose og lavmose. I højmosen tilføres der udelukkende vand i form af nedbør. I bunden af mosen ligger et kompakt tørvelag, som forhindrer at grundvandet kan stige op til planterødderne.

Går man ind på højmosen kan man tydeligt mærke at underlaget gynger. Mosen er desuden meget ujævn, fordi den består af tuer (små høje) og høljer (lavninger). Det er tydeligt, at nogle af planterne i højmosen vokser på tuerne og andre i lavningerne.

Moser og enge - Feltundersøgelse

Opgaver der skal løses i eng eller mose.

3.

Pluk forskellige arter fra tuerne og artsbestem dem.

4.

Pluk forskellige arter fra høljerne og artsbestem dem.

5.

Find tørvemos, som kaldes spagnum på latin. I Danmark har vi 50-60 arter af tørvemos. Prøv at finde forskellige arter. Hvor mange forskellige arter har I fundet?

Lavmose

Lavmoser forsynes både med vand i form af nedbør og får tilført vand fra mineralholdigt grundvand eller overfladevand. Lavmoser kaldes også ofte for kærmoser.

Enge

Man taler om ferske enge – i modsætning til strandenge, som er præget af saltvand. De ferske enge får ferskvand på flere forskellige måder: Nedbør i form af regn og sne, et højtliggende grundvandsspejl, udsivning fra vandløb og vand som strømmer fra højerliggende naboarealer.

Biologer og botanikere kalder ofte enge for kær og inddeler i rigkær eller fattigkær, som et udtryk for, om kæret er rigt eller fattigt på forskellige arter af planter.

Rigkær

Rigkær er en af vores mest blomsterrige naturtyper. Hvis kær eller muligvis heste græsser på arealerne hen over sommeren kan træer og buske holdes nede, og derved kan kæret forblive lysåbent, så blomstrende urter kan få lys. Afgræsses arealet ikke, vil grå-pil, femhannet pil, dunbirk og røde-el få overtaget, og kæret vil forvandles til en sumpskov.

Find så mange blomstrende urter som muligt og artsbestem dem. Husk at de vilde orkideer (arter af gøgeurt) er fredede og ikke må plukkes.

Moser og enge - Feltundersøgelse

Opgaver der skal løses i eng eller mose.

6.

Har I fundet f.eks. eng-blomme, bukkeblad, engkarse, vandkarse, lav ranunkel, bidende ranunkel, trevlekrone, top-star eller håret star, som alle er karakteristiske for rigkæret?

7.

Er området sumpet? Hvor kommer vandet fra?

8.

Er der spor efter græssende dyr – eller græsser de der nu? Hvilke dyr har evt. græsset på området?

9.

Er der træer i engen / kærret? Hvis ja, hvilke?

Fattigkær

I fattigkæret findes ikke så mange forskellige plantearter. Fattigkæret er desuden fattigt på mineraler og kalk. Jorden er derfor sur (lav PH-værdi). Fattigkær findes især i Jyllands hedeområder.

10.

Vokser der små buske, som krybende pil og mose-pors? Mosepors dufter stærkt og godt når man gnider et blad eller en rakle mellem fingrene.

11.

Vokser der kær-ranunkel, kragefod, benbræk, tormentil og kær-tidsel? Find planterne og bestem dem.

Moser og enge - Feltundersøgelse

Opgaver der skal løses i eng eller mose.

12.

Find siv og græsser og beskriv de særlige kendetegn, som I ser dem.

Børste-siv kan kendes på:

Blåtop kan kendes på:

Lysesiv kan kendes på:

Næb-star kan kendes på:

Rørgræs kan kendes på:

Knæbøjet rævehale kan kendes på:
